

О. В. Ясь

Оляничин Домет Герасимович

ОЛЯНИЧИН Домет Герасимович (06, за ін. даними – 19. 08. 1891, с. Війтівка Брацлав. пов. Поділ. губ., нині Гайсин. р-ну Вінн. обл. – 25. 06. 1970, м. Штуттґарт, Німеччина) – історик. Почес. д-р УВУ (1962). Член Укр. істор.-філол. товариства, НТШ і УВАН. Склав екстерном іспити за повітову 2-класну школу в Брацлаві (1909), закін. пед. курси у м. Кам'янець-Подільський (нині Хмельн. обл., 1912). Відтоді учителював. 1914 мобілізов. до рос. армії, 1915 потрапив у полон. 1915–16 вів культ.-осв. роботу серед українців у таборах для полонених у м. Фрайштадт (нині Австрія) та Зальцведель (Німеччина), яку організовував Союз визволення України. 1917–18 мешкав у м. Біла Підляська (нині Польща), брав участь в організації укр. шкіл на Поліссі й Волині. Від березня 1918 – у Києві. Працював як урядовець у відділі шкіл. ради Мін-в освіти УНР і Української Держави, зокрема опікувався складанням освіт. програм для середньої школи. 1919 евакуювався до Вінниці, звідти – до м. Жмеринка (нині Вінн. обл.). Від червня 1920 – при штабі Армії УНР (співроб., ред. г. «Козацька думка»). Разом із ін. вояками Армії УНР 1921 інтернований у Польщі, звідки переїхав до Німеччини. Навч. на підготов. курсах при Укр. університеті в Києві (1918–19), істор.-філол. факультеті Кам'янець-Поділ. укр. університету (1920–21), в Нім. інституті для чужинців (1921–23) та на філос. факультеті Берлін. університету (1923–26), де 1928 захистив доктор. дис. «Григорій Сковорода (1722–1794): Український філософ-містик: Життя та творчість». 1926–30 – асистент кафедри історії України Укр. наук. інституту в Берліні; 1932–35 вивчав теологію в Мюнстер. університеті; 1935–37 за сприяння дир. Сх.-європ. інституту проф. Г. Коха працював у архівах м. Кеніґсберг (нині м. Калінінград, РФ); 1937–40 – наук. асист., завідувач відділу Інституту закордон. справ; під час 2-ї світової війни – перекладач; 1950–63 – співроб. б-ки (усі – Штуттґарт); 1965–70 – надзвич. проф. УВУ (Мюнхен). Належав до міжвоєн. покоління (1920–30-і рр.) укр. істориків-емігрантів, які вивчали й публікували зх.-європ. джерела з укр.

історії. Істор. погляди і світосприйняття О. сформувалися під впливом представників консерватив. ідеології та державниц. напряму в укр. історіографії 1-ї третини 20 ст., переважно В. Липинського і Д. Дорошенка. Деякі зі своїх праць він опублікував із присвятою В. Липинському та О. Скоропису-Йолтуховському. Видав низку документів і матеріалів, віднайдених у зх.-європ., переважно нім., архівах і б-ках у Берліні, містах Бреслау (нині Вроцлав), Данциг (нині Гданськ; обидва – Польща), Гьоттінген, Дрезден, Ляйпциг, Мюнстер, Штуттгарт та ін. Підготував до публікації пункти І. Виговського укр. послам на Варшав. сейм 1659, які мали увійти до 156-го тому «Записок Наукового товариства імені Шевченка», що так і не побачив світ (опубл. 1991). Автор праць з укр. історії Середньовіччя та ранньомодер. часів, зокрема з історії укр.-нім. політ., культур. й екон. зв'язків 17–18 ст., Гетьманщини поч. 18 ст., протестант. течій в історії укр. Церкви, зовн.-торг. відносин України 17–18 ст. (з Балтикою, нім. державами, Кримом тощо), а також студій, присвяч. Г. Сковороді, Т. Шевченку, Ф. Шіллеру та ін. Обстоював тезу про інтегрованість укр. земель ранньомодер. доби у заг.-європ. ринок. Завдяки джерел. розшукам склав списки укр. студентів, які навч. в нім. університетах 18 ст., та укр. купців, які проводили торг. операції у Вроцлаві, Кенігсберзі та Ляйпцизі. Особовий фонд О. зберігається в архіві УВУ. Низка його праць, присвяч. Г. Сковороді, Т. Шевченку, портрету П. Полуботка та ін., лишилася в рукописах.

Основні праці

Два листи гетьманів – Богдана Хмельницького та Івана Виговського – до курфюрста бранденбурзького Фрідріха Вільгельма // Хлібороб. Україна. Кн. 5. Відень, 1924–25; 3 матеріалів до українсько-німецьких політичних зносин другої половини XVIII стол. // Зап. Укр. наук. інституту. Т. 1. Берлін, 1927; Hryhorij Skoworoda 1722–1794: Der ukrainische Philosoph des XVIII. Jahrhundert und seine geistig-kulturelle Umwelt. Berlin; Königsberg, 1928; Відповідь Д. Чижевському // Нова зоря. 1929, 8 верес.; Українсько-бранденбурзькі політичні зносини в XVII ст.: Часи гетьмана Богдана Хмельницького // Зап. НТШ. 1931. Т. 151; 3 приводу праці про Г. Сковороду // Зап. чина св. Василія Великого. 1932. Т. 4, вип. 1/2; Вістка про Україну й козацькі події у старій німецькій літературі // Хлібороб. шлях. 1933. № 7, 13/14; До історії торгівлі України з Кримом (1754–1758) на основі меморіалу французького консуля Шарля Пессонеля // Зап. НТШ. 1933. Т. 152; Про студіюючих українців у Бреславлі в XVIII ст. (винятки з матрикелів) // Вістник [Львів]. 1934. Т. 2, кн. 6; Україніка з німецьких журналів // Наша культура [Варшава]. 1935. № 7; 1936. № 1, 4, 7, 10, 12; До історії торгівлі України-Руси з Балтикою, зокрема ж Стародуба з Кенігсбергом наприкінці XVII й на початку XVIII ст. // Зап. чина св. Василія Великого. 1936. Т. 6, вип. 1/2; Zur Frage der Generalföderation zwischen Protestanten und Orthodoxen in Wilna 1599 // Kyrios [Königsberg]. 1936. Bd. 1; Торговельні зносини України з Бреславлем у 18 ст. // Наша культура. 1936. № 1; Україніка в чеських часописах // Там само. 1937. № 1; Гетьман Іван Мазепа в світлі видання Йоганна Венделя

Барділі з 1730 р. // Там само. № 10; Опис подорожі шведського посла на Україну 1656–1657 рр. // Зап. НТШ. 1937. Т. 154; Пам'ятки із минулого українського духовно-культурного життя в Кенігсберзі // Наук. зб. в 30 річницю наук. праці проф. д-ра І. Огієнка. Варшава, 1937; У справі царського «ордену Юди» з 1709 р. для гетьмана Мазепи // Вістник. 1939. Т. 1, кн. 2; До стосунків гетьмана Богдана Хмельницького з єрусалимським патріархом Паїсієм в 1648–1649 рр. // Богослов. вісн. 1948. № 2; Україніка в Штудгарті // Україна [Париж]. 1951. № 7; Чи то справді «тризуб» український герб: Символіка знаку на реверсі монет Володимира Великого і його нащадків // Там само. 1952. № 8; Портрет Мазепи: Який з досі відомих мальованих портретів є до нього подібний // Шлях перемоги. 1961. № 1–2, 4; З моїх архівних дослідів в Німеччині від 1925 до 1938 р. (причинок до української історіографії) // Наук. зап. УВУ: Істор.-філос. ф-т. 1965–66. № 8.

Рекомендована література

1. Крупницький Б. Історіознавчі проблеми історії України: 3б. ст. (на правах рукопису). Мюнхен, 1959;
2. O. Ohloblyn. Domet Olyanchyn (1891–1970) // The annals of the Ukrainian academy of arts and Sciences in the United States. New York, 1969–72. Vol. 12, № 1/2;
3. Полонська-Василенко Н. Пам'яті Домета Олянчина // УІ. 1970. № 4;
4. Помер видатний український історик проф. Домет Олянчин // Свобода. 1970, 12 серп.;
5. Тетеріна-Блохин Д. Видатний український історик-архівіст Домет Олянчин (19. 08. 1891–25. 06. 1970): До 115-річчя з дня народж. // 3-й Міжнар. наук. конгрес «Укр. істор. наука на шляху твор. поступу» (Луцьк, 17–19 трав. 2006 р.): Доп. та повідомлення. Т. 1. Лц., 2007;
6. Universitas Libera Ucrainensis: 1921–2011. München, 2011.

Бібліографічний опис:

Оляничин Домет Герасимович / О. В. Ясь// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-76628>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).